

Paylaşan Ebeveynlik

Sharenting

DOI: 10.5281/zenodo.15815058

Muhammet Emin SÖZKESEN¹

Günümüzde sosyal medya, insanların iletişim kurmasında, sosyalleşmesinde, eğlenmesinde, bilgi edinmesinde ve idarecilere seslerini duyurmasında önemli bir araç olmakla birlikte, beraberinde çeşitli sorunları da gündeme getirmiştir. Bu önemli sorunlardan biri ‘ebeveynlerin, ebeveyn kimliklerini yansıtmak için’ (Blum-Ross ve Livingstone, 2017, s. 110) çocuklarının çevrimiçi temsilini sağlayacak (Davidson-Wall, 2018, s. 3) onlara dair her türlü bilgiyi sosyal medyanın kamusal alanında ifşa etmeleridir (Brosch, 2018, s. 75; Siibak ve Traks, 2019, s. 115). Ebeveynlerin sosyal medyadaki bu eylemi artık bir sosyal norm haline gelmiştir. Bu nedenle, birçok çocuğun henüz yürümeye başlamadan önce sosyal medyada yaşamlarına dair sayısız fotoğraf ve video bulunmaktadır (Brosch, 2016, s. 225-226). Bu noktada çocukların gizlilik hakkına sahip olduğu belirtilmelidir; ancak, ebeveynlerin çocuklarının yetiştirilmesini kontrol etme hakkı, bu gizlilik hakkının önüne geçmektedir. Ebeveynler, çocukları hakkında çevrimiçi ortamda bilgi paylaşıırken genellikle onların rızasını almadan hareket ederler ve bu süreçte hem çocuklarının kişisel bilgilerinin koruyucusu hem de onların hikâyelerinin anlatıcısı gibi paradoksal bir rol üstlenirler (Steinberg, 2017, s. 839). Ebeveynlerin, çocuklarının küçük yaşlardan itibaren yaşantılarına dair her türlü hikâyelerini anlatmak için sosyal medya kullanımını alışkanlık haline getirmesi, ilgili literatürde popüler bir referans olan Collins Dictionary'nin "sharing" ve "parenting" kelimelerinin birleşiminden türettiği, Türkçede "paylaşan ebeveynlik" anlamına gelen Sharenting kavramıyla tanımlanmaktadır (Collins Dictionary, t.y.). Anlaşılacağı üzere Sharenting, ebeveynlerin çocuklarının gizlilik hakları üzerinde kontrol ve güç sahibi olduğu bir duruma gönderme yapmaktadır (Barnes ve Potter, 2021, s. 7)

Sosyal medyada giderek popülerleşen Sharenting pratiğinin, ebeveynlerin çocuklarının yaşamını daha geniş bir aile ağıyla paylaşmalarına ve bu sayede onlarla daha güçlü bağlar kurmalarına, ayrıca onların ‘bilgi ve tavsiye almak amacıyla sosyal destek aracı olarak kullanmalarına’ (Haslam, Tee ve Baker, 2017) olanak tanıyan olumlu yönleri inkar edilememekle birlikte, diğer taraftan ‘çocukların çok erken yaşlardan itibaren çevrimiçi bir kimlik edinmelerine yol açması’ (Davidson-Wall, 2018, s. 2; Steinberg, 2017, s. 839) bakımından endişe vericidir. Sharenting pratiği nedeniyle çocuklar, çoğu zaman daha ilk adımlarını atmadan önce dijital ayak izlerine sahip olmaktadır (Keith ve Steinberg, 2017, s. 413). Bu dijital ayak izleri, çocuğun hem çevrimiçi mahremiyetini hem de güvenliğini tehdit etmektedir (Fox ve Hoy, 2019, s. 414). Uzmanlara göre, ebeveynler sosyal medyada Sharenting’e yöneldiğinde, çocuklarını farkında

¹Dr., muhammet_emin_52300@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-0648-9498.

olmadan bilgisayar korsanlığı, yüz tanıma takibi, pedofili ve diğer pek çok gizlilik ve güvenlik tehdidinde açık hale getirebilirler (CBC News, 2022). Dijital ayak izinin bireylerin işe alım süreçlerini dahi etkileyebileceği (Garrido-Pintado, Garcia Huertas ve Leal, 2023, s. 78) göz önünde bulundurulduğunda, bu durumun çocuğun gelecekteki yaşamının her alanında önemli sonuçlar doğurabileceği unutulmamalıdır. Bu nedenle ebeveynler, paylaşımlarında daha dikkatli olmalı ve çocuklarının yaşantılarını kamusal paylaşımların bir nesnesi haline getirmekten kaçınmalıdır. Ebeveynler, çocukların hem dijital mahremiyet hakkına hem de çevrimiçi kimliklerini oluşturma hakkına yalnızca kendilerinin sahip olduğunu unutmamalıdır. Çocuklar büyüdüklerinde kendi dijital kimliklerini oluşturacaklardır ve bu süreç tamamen onların tercihinin bırakılmalıdır (Otero, 2017, s. 412). Aksi takdirde, etik ve hukuki sınırları ihlal eden ebeveynler, ileride bu paylaşımlar nedeniyle çocukları tarafından, aşağıda belirtilen ulusal yasalar ve uluslararası sözleşmeler çerçevesinde açılacak hak ihlali davalarının muhatabı haline gelebilir.

1. Türk Ceza Kanunu (2004) Madde 134 (1)- Bu madde, kişilerin özel yaşamını ihlal edenlere bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası verilmesini öngörür. Ayrıca, gizliliğin görüntü veya ses kaydı alınarak ihlal edilmesi durumunda, verilecek cezanın bir kat artırılacağı belirtilmiştir. Bu kanuna göre Sharenting, çocukların özel yaşamlarını ihlal etmek olarak değerlendirilebilir.

2. Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (2016) Madde 6 (1)- Bu madde, kişilerin ırkı, etnik kökeni, felsefi inancı, siyasi düşüncesi, dini, mezhebi veya diğer inançları, kılık ve kıyafeti, dernek, vakıf veya sendika üyeliği, sağlığı, cinsel yaşamı, güvenlik tedbirleriyle ilgili veriler, ceza mahkumiyeti ile biyometrik ve genetik verileri özel nitelikli kişisel veriler olduğunu belirtir. Bu kanuna göre, ebeveynlerin çocuklarının biyometrik, genetik verileri ve diğer hassas bilgilerini onların izni olmadan çevrimiçi ortamda paylaşması, hukuki bir ihlal olarak değerlendirilebilir.

3. Türk Medeni Kanunu (2001) Madde 24 – Bu madde, hukuka aykırı bir şekilde kişilik haklarına saldırılan kişinin, hâkimden müdahale talep ederek korunmasını isteyebileceğini ifade eder. Yine bu maddeye göre, kişilik hakkı zedelenen bireyin rızası, daha üstün nitelikteki özel ya da kamusal yarar ya da kanunun verdiği yetkilerin kullanılması gibi haklı bir neden bulunmadıkça, kişilik haklarına yapılan her saldırı hukuka aykırıdır. Bu maddeye göre, çocuklar, ebeveynlerinin izinsiz olarak dijital ortamda paylaştıkları görüntü ve bilgilerin kişilik haklarını zedelediğini iddia edebilirler.

4. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (1989) Madde 16 (1) – Bu madde hiçbir çocuğun özel yaşamına, ailesine, konutuna ve iletişimine keyfi ya da haksız şekilde müdahale edilemeyeceği gibi, onur ve itibarına da haksız olarak saldırılamayacağını belirtir. (2) Çocuğun bu çeşit bir müdahale ve saldırılara karşı yasa ile korunmaya hakkı vardır. Bu sözleşme maddesine göre Sharenting, çocuğun özel yaşamının ihlali olarak değerlendirilebilir.

5. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (1950) Madde 8 – Bu madde, her bireyin özel yaşamına, aile yaşamına, konutuna ve yazışmalarına saygı gösterilmesini sağlama hakkını güvence altına alır. Bu maddeye göre ebeveynlerin, çocuklarının

özel yaşamına dair bilgileri, izinsiz bir şekilde çevrimiçi ortamda paylaşması, hak ihlali olarak değerlendirilebilir.

Sosyal medyada ebeveynlerin Sharenting pratiği karşısında, devletin ilgili kurumları etkili politikalar geliştirmesi durumunda, bu sorunun büyük ölçüde önüne geçilebilir. Bu kapsamda alınabilecek önlemlerden ilki, Sharenting bağlamında, reşit olmayan ve rızası alınamayan çocukların kişisel verilerinin paylaşımına yönelik net yasal düzenlemeler getirilmesi, cezai yaptırımların açıkça belirlenmesi ve ihlal durumunda bu yaptırımların devlet tarafından uygulanmasıdır. Ayrıca, ebeveynlerin Sharenting'in çocukların mahremiyeti ve güvenliği açısından oluşturabileceği riskler konusunda bilinçlendirilmesi amacıyla farkındalık kampanyaları düzenlenmesi de önemli bir adımdır. Bunun yanı sıra, devletin sosyal medya platformlarına yönelik düzenlemeler yaparak, algoritmalar aracılığıyla çocuklara ait paylaşımları denetleyip belirli durumlarda kısıtlama getirmesi de Sharenting'in olumsuz etkilerini azaltmaya yönelik bir önlem olabilir.

Anahtar kelimeler: İnternet, Sosyal Medya, Paylaşan Ebeveynlik.

Kaynakça

- Avrupa Konseyi. (1950). Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi. https://www.echr.coe.int/documents/convention_tur.pdf
- Barnes, R., & Potter, A. (2021). Sharenting and parents' digital literacy: an agenda for future research. *Communication Research and Practice*, 7(1), 6-20.
- Birleşmiş Milletler. (1989). Çocuk Haklarına Dair Sözleşme. <https://www.unicef.org/turkiye/%C3%A7ocuk-haklar%C4%B1na-dair-s%C3%B6zle%C5%9Fme>
- Blum-Ross, A. ve Livingstone, S. (2017). "Sharenting," parent blogging and the boundaries of the digital self. *Popular Communication*, 15(2), 110-125.
- Brosch, A. (2016). When the child is born into the internet : sharenting as a growing trend among parents on Facebook. *The New Educational Review* , 43, 225-236.
- Brosch, A. (2018). Sharenting—Why do parents violate their children's privacy?. *The new educational Review*, 54, 75-85.
- CBC News (2022). Posting photos of your children on social media? experts warn there may be consequences. <https://www.cbsnews.com/sacramento/news/posting-photos-of-your-children-on-social-media-experts-warn-there-may-be-consequences/> (Erişim tarihi: 10.03.2025).
- Collins Dictionary. (t.y.). Sharenting. <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/sharenting> (Erişim tarihi: 09.03.2025).

- Davidson-Wall, N. (2018). Mum, seriously!": Sharenting the new social trend with no opt-out. In 2018 Debating Communities and Social Networks OUA Conference (pp. 1-11), Bentley
- Fox, A. K., & Hoy, M. G. (2019). Smart devices, smart decisions? Implications of parents' sharenting for children's online privacy: An investigation of mothers. *Journal Of Public Policy & Marketing*, 38(4), 414-432.
- Garrido-Pintado, P., García Huertas, J. G., & Leal, D. B. (2023). Identity and virtuality: the influence of personal profiles on social media on job search. *Business Information Review*, 40(2), 78-92.
- Haslam, D. M., Tee, A., & Baker, S. (2017). The use of social media as a mechanism of social support in parents. *Journal of Child and Family Studies*, 26, 2026-2037.
- Keith, B. E., & Steinberg, S. (2017). Parental sharing on the internet: Child privacy in the age of social media and the pediatrician's role. *JAMA Pediatrics*, 171(5), 413-414.
- Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, 6698. (2016). T.C. Resmî Gazete.
- Otero, P. (2017). Sharenting... should children's lives be disclosed on social media. *Arch Argent Pediatr*, 115(5), 412-413.
- Siibak, A., & Traks, K. (2019). The dark sides of sharenting. *Catalan journal of communication & cultural studies*, 11(1), 115-121.
- Steinberg, S. (2017). Sharenting: Children 's Privacy in the Age of Social Media. University of Florida Levin College of Law UF Law Scholarship Repository
- T.C. Türk Ceza Kanunu, 5237. (2004). T.C. Resmî Gazete.
- Türk Medeni Kanunu, 4721. (2001). T.C. Resmî Gazete.